

Centre for Economic and Regional Studies of the Hungarian
Academy of Sciences – Institute of World Economics
MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Világgazdasági Intézet

Kihívások

227.

2018 február

Naszáros Zsófia

JAMAIKÁTÓL BERLINIG: A NÉMET

KORMÁNYALKÍTÁSI TÁRGYALÁSOK ELHÚZÓDÁSÁNAK

OKAI ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

Kh

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Világgazdasági Intézet

Kihívások 227. szám (2018) 2018. február 19.

Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások elhúzódásának okai és következményei

Naszáros Zsófia
tudományos segédmunkatárs

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Világgazdasági Intézet

Jelen elemzésben kifejtett vélemények és következtetések nem minden esetben tükrözik a Világgazdasági Intézet, illetve a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont kutatóinak véleményét, vagy a Magyar Tudományos Akadémia álláspontját

Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások elhúzódásának okai és következményei

Naszáros Zsófia¹

Bevezető

Németországban a 2017. szeptember 24-i Bundestag-választások óta nem sikerült új kormányt alakítani, Angela Merkel ügyvezető kancellár erőfeszítései egy működőképes kormánykoalíció létrehozására eddig rendre kudarcba fulladtak. Az immár négy hónapja tartó politikai bizonytalanság példa nélkül álló az ország legújabb kori történetében, hiszen az NSZK politikai rendszerének védjegye a stabilitás és a rugalmasság, nagyfokú konszenzusteremtési képesség az egyes politikai szereplők között, amely mindaddig sikeresen óvta az országot a politikai patthelyzetektől és a választások megismétlésének kényszerétől. A belpolitikai bizonytalanság és vezetési válság nem csupán német belügy: magától értetődően hatással van az Európai Unió működésére, és késlelteti mindazon reformok megvalósítását, amelyek keresztülviteléhez Európa vezető gazdasági hatalmának világos, kimunkált programmal az élre kellene állni. Ezek között említhetjük a teljesség igénye nélkül a menekültügyi rendszer átalakítását, a gazdasági kormányzás intézményeinek reformját a fenntartható adósságkezelés érdekében, vagy az uniós transzferek elosztását az új költségvetési ciklusban. Komoly jelentősége van tehát, hogy mikor, és milyen összetételben állhat fel az új német kormány.

---

¹ tudományos segédmunkatárs, Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet, Tóth Kálmán utca 4, H-1097 Budapest, Hungary. Email: naszados.zsofia@krtk.mta.hu

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

Az elemzésnek a fentiek alapján kettős célja van: egyrészt a bemutatni a választásokat követő első, ún. „Jamaika” koalíciós² tárgyalások kudarcának okait, a pártok egymáshoz fűződő viszonyát és céljaikat, kitérve a német (párt)politikai rendszerben végbemenő változásokra. Másrészt felvázolni, hogy a tárgyalások második fordulójában, amely ismét a két nagy néppárt, a CDU-CSU és az SPD között zajlik, milyen kihívásokkal kellett a feleknek szembenézniük, és az egyeztetések eredményeként megszülető új nagykoalíciós megállapodás milyen hatással lehet Németországra és az Európai Unió jövőjére. Figyelembe véve Németország európai, és kiemelten a közép-európai régióban gyakorolt gazdasági és politikai befolyását, ez Magyarország számára sem lehet közömbös.

I. Mit üzennek a választási eredmények?

A 2017-es Bundestag-választások eredménye ellentmondásos képet mutat, amelyre egyszerre jellemző a kontinuitás és jelentős változások is. A politikai erőviszonyok stabilitását jelzi, hogy a kereszténydemokrata pártszövetség (CDU-CSU) kapta a legtöbb szavazatot, és meg tudta őrizni első helyét a pártok versenyében: a két pártra együttesen leadott szavazatok 33 százalékot tesznek ki. A Szociáldemokrata Párt (SPD) 20,5 százalékkal a második helyet érte el a választásokon.

Amint az alábbi ábra mutatja azonban, Németországot is utolérték a globális trendek, amennyiben a két nagy, koalícióban kormányzó néppárt az előző, 2013-as választások óta jelentős számú szavazót veszített, amelynek részben egy korábban marginális radikális jobboldali párt, az Alternatíva Németországért (AfD) lett a haszonélvezője. *(Bukow, 2017)* A támogatottságvesztés a CDU és a CSU esetében együttesen 8,6 százalékpont, az SPD esetében pedig 5,2. Az összes ellenzéki párt kivétel nélkül növelte támogatottságát, a legnagyobb mértékben az AfD, amely 2013-ban még a Bundestagba kerüléshez szükséges 5 százalékos küszöböt sem érte el, 2017-ben azonban 12,6 százalékos eredményével a harmadik legnépszerűbb párt lett. 6 százalékpontos népszerűség-növekedést könyvelhetett el a liberális párt (FDP) is, amely 2013-ban alulmaradt a parlamenti

---

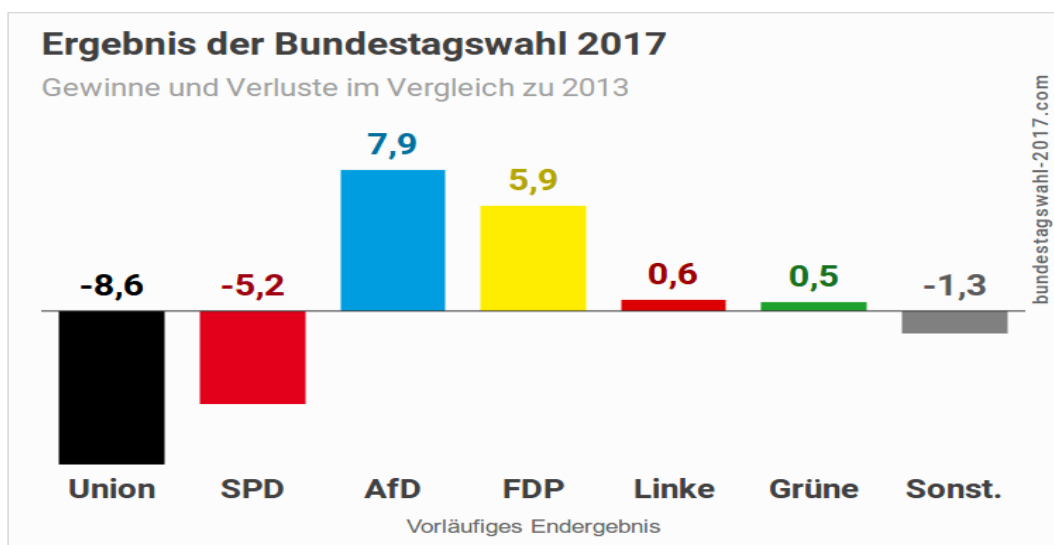
² Az elnevezést a tárgyalásokban résztvevő pártok logóinak színe ihlette, amely Jamaika zászlaját idézi. (CDU-CSU- fekete, A Zöldek -zöld, FDP sárga)

Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei

küszöbön, és szerényebb mértékben ugyan, de növekedni tudott a Balpárt (Die Linke),
illetve a Zöldek (Die Grünen), 0,6 illetve 0,5 százalékponttal. (Bukow, 2017)

1. ábra

A Bundestag-választások eredménye, nyereségek és veszteségek (%)

Forrás: www. bundestagswahl-2017.com

A választások eredményeként példa nélkül állóan hét párt is bekerült a törvényhozásba, amely a német pártrendszer nagyfokú fragmentálódását és polarizálódását jelzi a korábbiakhoz képest. Az AfD kiemelkedő eredménye pedig az NSZK történetében egy nyíltan vallott politikai alapelvnek vetett véget, jelesül, hogy a CDU-CSU-tól jobbra nem állhat párt a modern Németországban. Az eredményekből a választói preferenciák jelentős átértékelődésére következtethetünk, és arra, hogy a 2013 és 2017 közötti időszakban számos olyan társadalmi változás zajlott le, és olyan problémák sora ütötte fel a fejét, amelyet a koalíciós pártok csak részben tudtak kezelni és érzékelni.

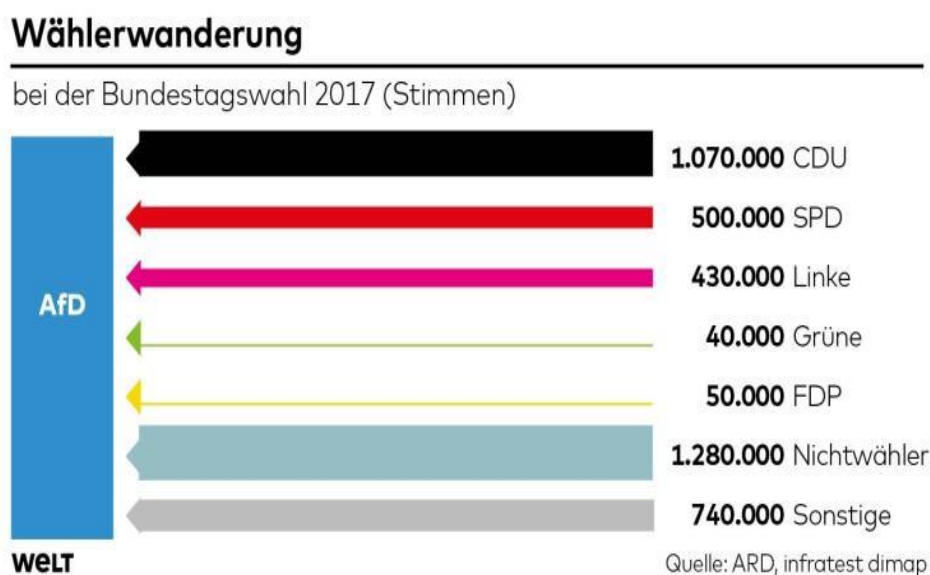
Ezek közül a kihívások közül az AfD megerősödése mutatott rá a legégetőbb problémákra. A párt támogatottsága jól nyomon követhető földrajzi sajátosságokat mutat, és a kutatások kimutatták, hogy mind a keresztény pártok, mind az SPD korábbi szavazói közül jelentős tömeget tudott maga mellé állítani: más-más okokból, de mind a baloldali,

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

mind a konzervatív érzelműeket képes volt megszólítani.³ Amint az alábbi ábra mutatja, a párt rendkívül sikeres volt a passzív, korábban nem szavazó polgárok megszólításában, akik közül 1 millió 280 ezer ember voksát tudta begyűjteni. Emellett több, mint 1 millió korábbi CDU szavazót szólított meg, és a szociáldemokratáktól is jelentős, félmillió tábor párolt át a radikális jobboldalhoz.

2. ábra

Az egyes pártok szavazóinak átpártolása az AfD-hez

Forrás: ARD, infratest dimap

A radikális jobboldal az átlagosnál jóval népszerűbb a korábbi kelet-német tartományokban, így például Szászországban, ahol három választókörzetben is győzni tudott. Ahogy az alábbi ábra is szemlélteti, ha összevetjük a korábbi kelet, illetve nyugat-német területeket, akkor megfigyelhetjük, hogy a párt népszerűsége a keleti országrészben a duplája a nyugaton elért eredményeknek. Egyértelmű tehát, hogy az AfD üzenetei elsősorban a poszt-socialista régió szavazóit tudják megszólítani. Ezekben a

³ A szavazók átpártolásáról a Die Welt készített részletes kutatást: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article168989573/Welche-Parteien-die-meisten-Stimmen-an-die-AfD-verloren.html>

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

tartományokban a választói előítéletek, beidegződések és az európai politikai folyamatok értékelése számos rokon vonást mutat a közép-európai államokban tapasztalható trendekkel. A közelmúlt mindkét válsága – a szuverén adósságválság és a menekültválság kapcsán is alapjaiban más visszhangot keltett, mint ami az ország többi részén, illetve a politikai elit részéről volt tapasztalható, és az AfD programja ezzel az attitűddel jól rezonált.

A párt - és szavazói - általánosságban elutasítók azzal a felfogással, amely szerint Németországnak, elsősorban „európainak” kell lenni, magát és a saját érdekeit az összeurópai érdekekkel kell azonosítani. Ez olyan konkrét politikai javaslatokban ölt testet, mint a válságba jutott európai államoknak nyújtott német szubvenciók lefaragása, az euró, mint közös valuta feladása, illetve a menekültek befogadásának, különösen pedig kvóta-alapú elosztásuknak az ellenzése, amelyben Németország, megítélésük szerint, erején felül teljesít. Az európai szolidaritás ilyen jellegű elutasítása magától értetődően összefüggésbe hozható azzal is, hogy a kelet-német régió gazdasági teljesítménye, versenyképessége még mindig elmarad az ország többi részének teljesítményétől, a jóléti és szociális dimenzió sem hanyagolható el tehát. Ez utóbbi feltehetően számos korábbi baloldali szavazónál sokat nyomott a latban, akik elvárnák, hogy a kormány elsősorban a „német” problémákra fókuszáljon.

A néppártoktól való elfordulásból azonban nem csupán az AfD tudott profitálni, hanem a többi kispárt is, igaz, eltérő mértékben. A második legnagyobb nyertes az FDP lett, amely több, mint másfélmillió egykori konzervatív, és félmillió szociáldemokrata szavazót szólított meg. Ebben minden bizonnyal szerepet játszott, hogy a párt a kampány során keményvonalas retorikát ütött meg a migrációs válsággal kapcsolatban, bírálva a Merkel-féle „Willkommenskultur” megközelítést. A Zöldek és a Balpárt pedig, lényegesen kisebb mértékben ugyan, de az SPD kudarcba fulladt „balfordulatának” haszonélvezője lett: a Martin Schulz-féle radikálisan baloldali irányvonalat hiteltelennek tartók részesítették előnyben ezeket a pártokat, a Zöldek 400 000, a Balpárt 380 000 egykori SPD szavazót tudott megszólítani. (*Bundeswahlleiter.de, 2017*)

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

A felvázolt adatok és tendenciák világosan alátámasztják tehát, hogy a német társadalomban jelentős protesthangulat alakult ki az elmúlt években a néppárti koalíciós kormányzással szemben. Az, hogy mindez nem tudta megingatni a CDU-CSU és az SPD primátusát, azzal magyarázható, hogy a protest szavazatok sok kisebb párt között oszlottak meg, amelyek ráadásul számos területen jelentős más értékrendet vallanak, az arányos választási rendszer sajátosságai miatt azonban mind parlamenti képviselőhöz jutottak. Ezek a folyamatok azonban nagymértékben rányomták bélyegüket a koalíciós tárgyalások alakulására és részben magyarázzák elhúzódásukat is.

II. A „Jamaika-kudarc” háttere

A választásokat követő első kísérlet a kormányalakításra négy párt részvételével indult meg, a politikai hagyományoktól eltérő, szokatlan összetételben. A tárgyalásokat megkezdő felek a CDU-CSU pártszövetség, az FDP és a Zöldek voltak, csoportjukat a média a pártok logóinak színéről Jamaika-koalíciónak nevezte. Az, hogy e négy szereplő kísérelt meg megállapodni a közös kormányzásban, mindenekelőtt az SPD stratégiájának köszönhető, hiszen Martin Schulz a választások éjszakáján bejelentette, hogy nem kívánja folytatni a kormányzást a keresztény pártok koalíciós partnereként, és inkább ellenzékéből folytatja a politizálást. Másodsorban tárgyalások híján újabb választások következtek volna, amely az AfD további erősödésével fenyegetett. Harmadrészt a CDU mindenképpen el akarta kerülni, hogy a legnagyobb ellenzéki párt az AfD legyen, így a párt vezetése, és Merkel maga is erősen szorgalmazta a tárgyalások fenti konstellációban történő megkezdését.

Schulz döntéséből és a mögötte húzódo indokokból csakúgy, mint a végül tárgyalásokra kényszerülő pártok által követett stratégiából, a német belpolitika számos fontos, mélyben húzódo feszültségét olvashatjuk ki. A választások tanulsága – függetlenül a CDU viszonylagos győztes pozíciójától – lényegében az összes párt számára azonos volt: az Angela Merkel által kialakított „radikálisan konszenzuskereső”, a politikai közép megkérdőjelezhetetlen dominanciáját célul kitűző politikai korszak véget ért, és a választók kritikus tömege számára hitelét veszítette. A merkeli stratégia a kancellár 2005-

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

ös, első választási győzelme óta lényegében változatlan volt: a CDU-t megszabadítani a karakteresen jobboldali, konzervatív arculatától és minden szavazói csoport irányába nyitott néppárttá tenni. Ennek elérése érdekében a kancellár számos területen radikálisan szakított pártja korábbi hagyományaival, és több liberális, illetve zöld követelést beépített kormányprogramjába. Kiemelkedő jelentőséggel bírt ezek között a CDU családpolitikájának átalakítása, amelynek keretében szorgalmazták az állami fenntartású gyermekmegőrző intézmények, bölcsődék számának növelését, és a nők munkaerőpiaci integrációját, de említhetjük a CDU energiapolitikájában beállt radikális fordulatot 2011-ben (Energiewende), melyben célul tűzték ki nem csupán a fosszilis energiahordozók, de az atomenergia felhasználásának fokozatos leépítését is.

Ez az ideológiailag erősen integratív politika hosszú időre ellehetetlenítette az ellenzék számára a politikai kitörés lehetőségét. Először a szuverén adósságválság, majd a migrációs válság kezelésének részleges kudarcai, és az ezekkel összefüggésbe hozható szociális elégedetlenség, majd az AfD felemelkedése mutatta meg a pártoknak, hogy érdemes ismét karakteres politikai üzenetekkel fordulni választóik felé. A koalíciós egyeztetés kényszere azonban ismét veszélyeztetni látszott ezt a célt. Így az FDP és a Zöldek egyaránt a tárgyalások során mindvégig politikai arculatuk megőrzését tartották szem előtt, amely lényegében az első perctől előrevetítette a kudarcot.

A hatalomtechnikai megfontolások mellett nem lehet elsiklani afelett sem, hogy három, értékrendjében kevésbé összeillő szereplő kezdte meg választási programját közös nevezőre hozni. Az egyeztetések fókuszában az a három kérdés állt, amely a választási kampányt is elsődlegesen tematizálta: a migrációs válság kezelése, a befogadandó menekültek számának felső korlátjának meghatározása, a gazdaságpolitika, különös tekintettel az adórendszerre és a beruházás-ösztönzésre, illetve az Európa-politika.

Az FDP, amely Christian Lindner vezetésével jelentősen jobbra tolódott a politikai palettán, kezdetektől igen karakteres követelésekkel lépett fel, amely főként a Zöldpárt tárgyalódelegációjával vezetett rendszeres konfliktusokhoz, különösen a migráció kezelésének kérdésében. Az FDP szigorúbb elbírálást javasolt a menekültek családegyesítése ügyében, és új, önálló, külön törvényben szabályozta volna a befogadás

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

feltételeit. Ezzel szemben a Zöldek kiálltak a családgyesítések lehetőségének bővítése mellett emberiességi szempontokra hivatkozva, és ellenezték a CDU és CSU által az SPD-vel kötött kormánymegállapodásban lefektetett megállapodást is, amely felső határt szabott a befogadandó menekültek számának. A menekültpolitikai kérdésekben tapasztalható különbségek végül arra sarkallták a feleket, hogy az ügyet a tárgyalások legvégére halasszák.

Hasonlóan radikális elvi különbségek mutatkoztak az Európa-politikában is. A Zöldpárt, illeszkedve az európai radikális baloldali áramlatokhoz, mindenekelőtt az intézményi gyengeségekben, és nem a kormányzatok felelősségében látta a szuverén adósságválság kirobbanásának és elhúzódásának okait. A párt ebből következően kiáll a közös adósságfinanszírozás intézményi hátterének megteremtése mellett, és nem utasítja el az eurókötvények bevezetését sem. Ez azonban teljesen összebékíthetetlen volt mind a CDU-CSU, és különösen a liberálisok álláspontjával, akik a nemzetállami felelősség hangsúlyozását, és ezáltal Németország válságmenedzselő szerepének mérséklését tartanák kívánatosnak.

Nehézkes és kudarcokkal terhelt folyamat volt a szociális kiadások, és általánosságban a költségvetési kérdések kapcsán kompromisszumra törekedni. Az FDP által javasolt adócsökkentések az állami kiadások mérséklése nem volt összeegyeztethető a másik két szereplő szociális kiadásokat növelő terveivel, de a Zöldpárt által szorgalmazott, környezetvédelmi célokat szolgáló adók és illetékek bevezetésével sem. A tárgyalásokat végül megszakító, és a mögöttes okokat a Zöldpárttal való kibékíthetetlen elvi különbségekkel magyarázó Christian Lindner végül azzal az indokkal állt fel a tárgyalóasztaltól, hogy felelősségteljesebb ellenzékbe vonulni, mint rossz kompromisszumokkal működésképtelen kormányt alakítani. A Németországban uralkodó politikai közhangulatot azonban érzékletesen illusztrálja, hogy Lindner döntését a pártok nem a realitásérzék jeleként, hanem felelőtlen és az instabilitást fokozó lépésként értékelték.

III. A nagykoalíciós megállapodás: régi megoldás újracsomagolva

*Naszádos Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

Az ún. "Jamaika" koalíciós" tárgyalások kudarca 2017 novemberében válaszut elé állította Frank-Walter Steinmeier szövetségi elnököt: vagy a koalíciós egyeztetések újratekzésére hívja fel a pártokat, vagy kiírja az előrehozott választásokat. Az elnökké választása előtt az SPD egyik legbefolyásosabb politikusaként, egykori külügyminiszterként Steinmeier egyértelműen kiállt a nagykoalíciós tárgyalások megkezdése mellett, és erre igyekezett szorítani a szociáldemokratákat is. A Steinmeier döntése mögött húzóó okok világosak: az elnök úgy ítélte meg, hogy az elhúzódó koalíciós tárgyalások a CDU és az SPD között, és az ügyvezető kormány hivatalban maradása ezalatt kevésbé veszélyezteti a politikai stabilitást, mint az előrehozott választások bizonytalan végkimenettel és elhúzódó kampánnyal. A hosszas és keserves tárgyalásokat követően idén február 6-án tető alá hozott új nagykoalíciós megállapodás közép -és hosszú távú haszna és „életképessége” azonban erősen megkérdőjelezhető. A megállapodás ugyanis, bár kétségtelen pozitívuma, hogy „összeszokott” felek között köttetett, az elkövetkező időszakra éppen azt vetíti előre, hogy kevés politikai innovációval ugyanazokat a vitákat folytatják majd, a kompromisszumkényszer pedig akadályozza karakteres politikai megoldások érvényesítését. Márpedig az új német kormány előtt álló kihívások erős és világos állásfoglalásokért kiáltanak egy sor ügyben, amelyek eddig lassú és parttalan viták tárgyát képezték, legyen szó a bevándorlás szabályozásáról vagy az EU előtt álló sürgető reformokról.

A nagykoalíciós megállapodás német belpolitikai közegre gyakorolt hatása feltehetően nem lesz pozitív. Ami az SPD-t illeti, a párt több vezető politikusa, és a tagság szélesebb rétegeiből is sokan ellenzik az új kormányban való részvételt, noha a pártkongresszus tagjai még nem szavaztak a megállapodásról. A hatalmon maradás némileg - paradox módon – a siker érzése helyett a megosztottságot és a párt önálló arculatának további megkopását eredményezheti. A Martin Schulz által szorgalmazott baloldali fordulat ugyanis, amely a párt hagyományos bázisának újjáépítését tűzte ki célul, az új koalíciós szerződés megkötésével teljesen ellehetetlenül: annak politikai garanciája ugyanis éppen az lett volna, ha a párt képes ragaszkodni ahhoz, hogy csak önállóan, vagy olyan párttal együttműködve kormányoz, amelynek programja és értékrendje könnyedén összeegyeztethető az SPD-ével. (Ez hagyományosan legfőképp a Zöldpárt.) Az SPD

*Naszádos Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

esetében tehát valószínűsíthető, hogy fokozódó belső feszültségek, és ennek nyomán akár további népszerűségvesztés fog bekövetkezni.

Az új nagykoalíció megalakulásának a CDU-CSU és Angela Merkel kancellár – aki immár negyedik ciklusát kezdheti meg Németország élén – is legfeljebb rövidtávon lehet hasznonélvezője. A kényszerű kompromisszumok és a belső feszültségek ugyanis a keresztény pártokat éppúgy gyengítik, mint a szociáldemokratákat. Mint ismeretes, a CSU hosszú ideje bírálója a kormány menekültpolitikájának, sürgetve, hogy szabjanak felső határt a menedékkérők befogadásának. A közhangulat változása és az AfD előretörése pedig csak megerősítette Horst Seehofert, a CSU elnökét abban, hogy karakteres konzervatív üzenettel kell megkülönböztetnie pártját a CDU-tól. A politikai konfliktusok mellett a közvélemény támogatását is egyre kevésbé bírja a kancellár: egy januárban készült közvélemény-kutatás szerint a megkérdezettek 52 százaléka az előrehozott választásokat és Merkel lemondását tartotta volna jobb megoldásnak, mint a nagykoalíciós tárgyalások megkezdését.

Az elfogadott koalíciós szerződés és a formálódó kormányprogram a létrejötté körülményeinek megfelelően erősen áthatott kompromisszumokkal. Gazdaságpolitikai területen egyértelmű pozitívumnak tekinthető, hogy nagy hangsúlyt helyez a beruházás-ösztönzésre. Az alacsony beruházási ráta hosszú évek óta a német gazdaság egyik legfőbb gyengesége, ahogy erre már számos szakértő rámutatott, és a jelenlegi célkitűzések sem elegendőek arra, hogy a problémát orvosolják. A program ugyanakkor számos infrastruktúra-fejlesztési és építőipari beruházást vetít előre, amelyekben kiemelt szerep jut a vasúti közlekedés fejlesztésének, a közúthálózat korszerűsítésének, illetve iskolák építésének és korszerűsítésének is. Emellett kiemelt cél, hogy 2025-re Németország teljes területén legyen hozzáférhető szélessávú internet. (*Deutschlands Zukunft gestalten. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, 2018*) Feltehetően a pártok közötti jelentős felfogásbeli különbségekre és a politikai kockázatkerülésre vezethető vissza, hogy sem átfogó közigazgatási, sem átfogó nyugdíj –és adóreform sincs tervbe véve a következő ciklusban – utóbbit 2025-re halasztották.

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

A program legambíciózusabb része az Európa-politikai fejezet. Ebben a kérdésben valódi egyetértés körvonalazódik a koalíciós partnerek között a szorosabb integráció szükségességéről, és a mag-Európa megerősítéséről. A tervek között szerepel az Európai Stabilitási Mechanizmus felváltása egy Európai Valutaalappal, noha annak működtetésében a nemzetállami parlamenti kontroll továbbra is erős maradna. *(Deutschlands Zukunft gestalten. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, 2018)*. A fejezet kitér arra, hogy az euróövezetben is jelentős beruházás-élénkítéseket kell végrehajtani a válság sújtotta államokban, amely egybevág a francia kormány álláspontjával. („Reformért befektetést”). Érdekesség, hogy az európai intézmények keretein kívül, kizárólag bilaterális alapon zajló francia-német egyeztetések szükségességét is külön kiemeli a dokumentum.

A koalíciós szerződés értékrendjén és szakpolitikai fókuszán erősen érződik, hogy a felek a radikális jobboldali és populista kihívást kívánják semlegesíteni: az állami beruházás-ösztönzés, az iskolakorszerűsítési programok egyfelől, a radikális reformok elkerülése másfelől mind arra enged következtetni, hogy a program az AfD elleni politikai orvosságként is értelmezhető. Ezt a célt szolgálja a menekültkérdést taglaló fejezet is, amely egyértelműen kiáll amellett, hogy meg kell szabni a felső határát a befogadható menedékkérőknek és transzparensabb ellenőrzést helyez kilátásba a kérelmek elbírálásánál.

Következtetések

Az elmúlt négy hónap a német belpolitika példátlanul konfliktusos, instabil időszakának tekinthető, és a február 6-án aláírt nagykoalíciós szerződés korántsem biztos, hogy pontot tesz ennek a végére. A választás eredményéből kormányalakítás szempontjából a kontinuitás következik, hiszen a CDU-CSU képes volt megőrizni vezető helyét a pártok között, és a Szociáldemokrata Párt is második helyen végzett. Ugyanakkor szavazók kritikus tömege pártolt el a két nagy néppárttól. Ennek legfőbb haszonélvezője az Alternatíva Németországért Párt (AfD) lett, amely a 2013-as 4,7 százalékos eredménye után 2017-ben 12,6 százalékkal került be a törvényhozásba. Ám a protest hangulatból a

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

többi kis párt is profitált, különösen az FDP, amely egy ciklus kimaradás után ismét bejutott a Bundestagba. Azzal, hogy a nevezett pártok mellett a radikálisan baloldali Balpárt, illetve a Zöldek is képviselőkhöz jutottak, hét párt jelenlétével rendkívül sokszínűvé és szétagrozódottá vált a német parlamenti paletta.

A választást követően a kormányalakítási folyamat alakításában az SPD került kulcsszerepbe: Martin Schulz a nagykoalíció folytatását először elutasító döntése vezetett ugyanis oda, hogy igen szokatlan összetételben, az FDP mellett a Zöldpárttal is koalíciós tárgyalásokba kezdjen a CDU-CSU. Ez a folyamat a liberális párt vezetője, Christian Lindner döntése nyomán azonban 2017 novemberében megszakadt, mivel úgy ítélte meg, hogy a Zöldpárttal feloldozhatatlan ellentétek állnak fenn, amelyek a hatékony kormányzást ellehetetlenítenék. Mind Lindner döntése, mint az SPD idegenkedése a nagykoalíció folytatásától jól szemlélteti, hogy a pártok stratégiája arra irányult, minél karakteresebb arcélüket mutassák meg a választóknak, és szembeforduljanak Angela Merkel integratív és centrista politikájával.

Abban, hogy a megszakadó Jamaika-tárgyalásokat követően mégis a nagykoalíció újjáalakításáról kezdtek egyeztetéseket, igen nagy szerepe volt a Szociáldemokrata Párton belül máig nagy befolyással rendelkező Frank-Walter Steinmeier elnöknek, aki a politikai instabilitás fokozódásától, és az AfD további népszerűség-növekedésétől tartva el akarta kerülni az előrehozott választásokat.

A hosszú tárgyalásokat követően 2018 február 6-án elfogadott nagykoalíciós szerződésből egyértelműen kiolvasható, hogy abban reagálni kívánnak az AfD jelentette kihívásra. A program a gazdaságélénkítést, az állami beruházások növelését, az oktatás korszerűsítését és a migráció következetesebb szabályozását helyezi a középpontba, azokat a témákat, amelyek az AfD kampányának is középpontjában álltak.

A szerződés Európa-politikai fejezete pedig egyértelmű előrelépést helyez kilátásba az európai integráció mélyítésében, hangsúlyozva Németország elkötelezettségét és vezető szerepét ebben a folyamatban. Külön kiemelendő, hogy a dokumentum említést tesz a német-francia bilaterális együttműködés jelentőségéről, amely pozitív gesztusnak

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

tekinthető a szintén nagyívű reformelképzelésekkel rendelkező Emmanuel Macron francia elnök felé.

Jelenleg nehéz megjósolni, hogy az új nagykoalíció képes lesz-e a politika stabilitást és a középpártokba vetett bizalmat visszaszerezni, hiszen az SPD tagságának még szentesítenie kell a szerződést, és számos, a két párt vitákat generáló kérdéseket egyelőre nem sikerült mélységében tisztázni, vagy elhalasztásra került a tárgyalásuk. Ezek között említhetjük a nyugdíjreform kérdését, de a migráció törvényi szabályozásának részleteit is.

Irodalomjegyzék

Adrian Arab (2017): Welche Parteien die meisten Stimmen an die AfD verloren. Welt.de, 2017.09.24.

<https://www.welt.de/politik/deutschland/article168989573/Welche-Parteien-die-meisten-Stimmen-an-die-AfD-verloren.html> (Letöltés dátuma: 2017. 02. 02.)

BBC.com (2018): Germany coalition: SPD's Schulz gives up cabinet role to save deal.

<http://www.bbc.com/news/world-europe-43001578?SThisFB> (Letöltés dátuma: 2018. 02. 10.)

Bukow, Sebastian (2018): Bundestagswahl 2017, Ergebnisse und Analysen. böll.briefe, Heinrich Böll Stiftung.

https://www.boell.de/sites/default/files/boellbrief_bundestagswahl_2017.pdf?dimension1=division_demo (Letöltés dátuma: 2018. 02.02.)

Bundeswahlleiter.de (2017): Bundestagswahl 2017

<https://www.bundeswahlleiter.de/bundestagswahlen/2017/ergebnisse.html>
(Letöltés dátuma: 2018. 02. 10.)

Camilla Kohrs (2017): Jamaika-Verhandlungen: Und nun? Zeit Online, 2017. 11.20.

<http://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-11/jamaika-verhandlungen-abbruch-szenarien-neuwahlen> (Letöltés dátuma: 2018. 02. 07.)

cdu.de (2018): Deutschlands Zukunft gestalten. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD. (2018)

<https://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf>
(Letöltés dátuma: 2018. 02. 10.)

Der Spiegel (2018): Volksparteien laufen Wahler weg. Datenanalyse zur Bundestagswahl.

<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/wahlergebnisse-volksparteien-laufen-waehler-weg-afd-und-fdp-profitieren-a-1169611.html> (Letöltés dátuma: 2018. 02.02.)

*Naszáros Zsófia / Jamaikától Berlinig: a német kormányalakítási tárgyalások
elhúzódásának okai és következményei*

Politico (2018): In German GroKo talks, not much love for Europe.
<https://www.politico.eu/article/germany-grand-coalition-groko-talks-not-much-heart-for-europe/> (Letöltés dátuma: 2018. 02. 02.)

RT.News (2018): Merkel starts grand coalition talks as poll show 52% wants her off the ballot in 'new election'.
<https://www.rt.com/news/415235-germany-grand-coalition-talks-poll/>
(Letöltés dátuma: 2018. 02. 07.)

Süddeutsche Zeitung (2018): Wie Schulz die grosse Koalition noch retten kann.
<http://www.sueddeutsche.de/politik/spd-vor-parteitag-wie-schulz-die-grosse-koalition-noch-retten-kann-1.3828781> (Letöltés dátuma: 2018. 02. 07.)